

Patrycja Kowalczyk-Lizak

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ANALIZA REZERW TECHNICZNO-UBEZPIECZENIOWYCH W ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ MAJĄTKOWYCH

1. Wstęp

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe odgrywają istotną rolę w zarządzaniu finansami zakładów ubezpieczeń. Jedną z podstawowych operacji techniczno-ubezpieczeniowych każdego zakładu ubezpieczeń jest tworzenie rezerw oraz ustalenie ich wysokości na takim poziomie, aby wystarczyły one na pokrycie bieżących i przyszłych zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczenia. Tworzenie tych rezerw oraz wyznaczenie ich odpowiedniej wysokości ma wpływ przede wszystkim na wynik finansowy, wypłacalność i siłę finansową zakładu ubezpieczeń oraz na kalkulacje stopy składek.

Celem niniejszego opracowania jest omówienie znaczenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dla gospodarki finansowej zakładów ubezpieczeń, przedstawienie wskaźników finansowych służących do oceny adekwatności utworzonych rezerw, jak również analiza otrzymanych wartości tych wskaźników dla wybranych zakładów ubezpieczeń.

2. Znaczenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych a bezpieczeństwo finansowe zakładów ubezpieczeń

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe stanowią najważniejszy składnik kapitałów obcych w całej strukturze kapitałów zakładów ubezpieczeń. Ujmowane są one po stronie pasywów. Zakłady ubezpieczeń mają możliwość manipulowania wysokością rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Zawyżanie bądź zaniżanie rezerw zależy od sytuacji danej firmy ubezpieczeniowej oraz od jej strategii działania.

Zawyżanie rezerw powoduje zmniejszanie wyniku finansowego, a to oznacza, że zakład ubezpieczeń odprowadzi mniejszy podatek i przesunie osiągnięty i nieopodatkowany dochód na przyszłe okresy. Ponadto zawyżanie rezerw obniża bieżącą rentowność inwestycji akcjonariuszy. Z kolei zaniżanie rezerw powoduje poprawę wyniku finansowego, a to oznacza zmniejszenie zobowiązań zakładu ubezpieczeń, a także spadek bezpieczeństwa finansowego prowadzonej działalności ubezpieczeniowej. Polityka minimalizacji rezerw zmniejsza zdolność zakładu ubezpieczeń do wywiązywania się ze zobowiązań wobec ubezpieczonych. Może to doprowadzić do sytuacji, w której zakład ubezpieczeń będzie miał problemy z wypłatą należnych odszkodowań i świadczeń. Działania te mogą doprowadzić firmę ubezpieczeniową do podważenia jej wiarygodności, a tym samym pogorszyć jej wizerunek na rynku. Warto podkreślić, iż zaniżanie rezerw jest szczególnie niebezpieczne w przypadku długoterminowych ubezpieczeń na życie.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, można stwierdzić, iż zarządzanie rezerwami generuje dwa odrębne cele. Cel krótkoterminowy, czyli kształtowanie korzystnego wyniku finansowego w danym okresie sprawozdawczym, oraz cel długoterminowy, czyli zapewnienie wywiązywania się zakładu ubezpieczeń z bieżących i przyszłych zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczenia. Warto również podkreślić, iż zarządzanie rezerwami ma ścisły związek z innymi obszarami zarządzania finansami w zakładach ubezpieczeń. Szczególnie wpływa na politykę lokacyjną oraz działalność reasekuracyjną. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe stanowią główne źródło finansowania lokat zakładów ubezpieczeń. Zgodnie z ustawą o działalności ubezpieczeniowej, zakłady ubezpieczeń mają obowiązek posiadania aktywów w wysokości nie niższej niż wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ujęciu brutto. Ustawa określa również listę dopuszczalnych aktywów na pokrycie rezerw, a także podaje limity zaangażowania środków w dany rodzaj aktywów. Dla bezpieczeństwa finansowego istotne jest nie tylko pokrycie rezerw lokatami, ale również dopasowanie terminów zapadalności lokat do zobowiązań z tytułu zawartych umów ubezpieczenia. Struktura rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wpływa na strategię inwestycyjną zakładu ubezpieczeń. W przypadku zakładów ubezpieczeń na życie rezerwy wymagają pokrycia długoterminowymi bezpiecznymi lokatami o niskiej płynności, natomiast w sytuacji zakładów ubezpieczeń majątkowych – lokatami przede wszystkim krótkoterminowymi, charakteryzującymi się wysoką płynnością.

Zarządzanie rezerwami ma również związek z działalnością reasekuracyjną, bowiem w razie reasekuracji biernej zakład ubezpieczeń oddający ryzyko oddaje również część składek i tworzy rezerwy z tej części składek, która pozostała na jego udziale własnym, natomiast reasekurator lub reasekuratorzy tworzą pozostałą część rezerw. W redukcji reasekuracji biernej wzrasta stan rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym, co doprowadza do pogorszenia wyniku finansowego.

3. Wskaźniki poziomu rezerw

Należy jeszcze raz podkreślić, że ustalenie odpowiedniej wysokości rezerw, adekwatnej do poziomu zobowiązań każdego zakładu ubezpieczeń, ma decydujący wpływ na jego wypłacalność. Dlatego też, aby można było ocenić, czy dana firma ubezpieczeniowa poprawnie ustaliła wysokości swoich rezerw, należy policzyć odpowiednie wskaźniki dotyczące poziomu rezerw. Wskaźniki poziomu rezerw dla zakładów ubezpieczeń działu II można podzielić na trzy grupy. Do pierwszej należą wskaźniki opisujące stopę rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, do drugiej – wskaźniki opisujące stopę rezerwy składek, do trzeciej – wskaźniki opisujące stopę rezerw na niewypłacone odszkodowania. W dalszej części artykułu zostaną przedstawione i omówione wspomniane wskaźniki.

1. Stopa rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

Wskaźniki określające poziom rezerw techniczno-ubezpieczeniowych mierzą stopień zabezpieczenia potencjalnych płatności odszkodowań i świadczeń. Do pierwszej grupy wskaźników poziomu rezerw należą dwa wskaźniki:

1.1. Stopa rezerw technicznych:

$$\frac{\text{rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym}}{\text{składka przypisana brutto}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę bardzo dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest większa od 103,43%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat jest większa od 91,27%.

1.1. Ogólny stopień zabezpieczenia płatności odszkodowań i świadczeń:

$$\frac{\text{rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym} + \text{kapitały własne}}{\text{składka przypisana na udziale własnym}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę bardzo dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest większa od 176,04%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat jest większa od 304,95%.

Na rozwiniętych rynkach ubezpieczeniowych przyjmuje się za bezpieczny poziom tego wskaźnika przekraczający 150%.

Opisane wskaźniki identyfikują zakłady ubezpieczeń z niedoszacowanymi rezerwami (wskaźnik 1.1 oraz wskaźnik 1.2) bądź niedokapitalizowane (wskaźnik 1.2). Warto dodać, że niska wartość przedstawionych wskaźników może wskazywać, iż zakład ubezpieczeń nie ma wystarczających rezerw w stosunku do przyjętego ryzyka. Na ogół jednak dla wypłacalności zakładu ubezpieczeń jest korzystne, aby rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, a tym samym wskaźniki stopy rezerw, były jak najwyższe, gdyż zwiększa to bezpieczeństwo zakładu i decyduje o jego możliwościach rozwojowych.

2. Stopa rezerwy składek

W tej grupie znajdują się trzy wskaźniki:

2.1. Stopa rezerwy składek brutto:

$$\frac{\text{rezerwy składek brutto}}{\text{składka przypisana brutto}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 38,82 do 42,5%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat – w przedziale od 42,82 do 47,96%.

2.2. Stopa rezerwy składek na udziale własnym:

$$\frac{\text{rezerwy składek na udziale własnym}}{\text{składka przypisana na udziale własnym}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 38,1 do 42,8%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat – w przedziale od 45,38 do 54,97%.

2.3. Udział wartości rezerwy składek ustalonej metodą indywidualną w rezerwie składek:

$$\frac{\text{rezerwa składek brutto ustalana metodą indywidualną}}{\text{rezerwa składek brutto}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 97,82 do 100%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat, gdy jego wartość wynosi 100%.

W interpretacji wartości opisanych wskaźników należy uwzględnić zasady tworzenia rezerw techniczno-ubezpieceniowych. Warto dodać, iż jeżeli zakład ubezpieczeń wystawia polisy tylko jednorocznie regularnie przez cały rok, to rezerwa składek na koniec roku powinna być równa około połowie wartości składki przypisanej. Odpowiada temu wartość wskaźnika stopy rezerwy składek ok. 50%. Wskaźniki stopy rezerwy składek powinny być oceniane w zależności od rodzajów ubezpieczeń prowadzonych przez zakład lub przez porównania z latami poprzednimi.

3. Stopa rezerwy na niewypłacone odszkodowania

W tej grupie znajdują się cztery wskaźniki:

3.1. Stopa rezerwy na odszkodowania niewypłacone brutto:

$$\frac{\text{rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto}}{\text{składka zarobiona brutto}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 36,09 do 44%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat – w przedziale od 24,22 do 34,51%.

3.2. Stopa rezerwy na odszkodowania niewypłacone na udziale własnym:

$$\frac{\text{rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym}}{\text{składka zarobiona na udziale własnym}}$$

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 36,44 do 45,08%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat – w przedziale od 26,76 do 37,92%.

3.3. Stopa ostatecznego rozliczenia szkód:

rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto
odszkodowania i świadczenia brutto

Wskaźnikowi temu przypisuje się ocenę dobrą, gdy jego wartość dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących więcej niż 5 lat jest zawarta w przedziale od 61,5 do 82,68%, a dla zakładów ubezpieczeń funkcjonujących mniej niż 5 lat – w przedziale od 57,96 do 72,34%.

3.4. Stopień wykorzystania rezerw szkodowych:

odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto z tytułu roszczeń lat ubiegłych + rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto z tytułu roszczeń lat ubiegłych
rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto na początek okresu
sprawozdawczego

Wskaźnik ten pozwala analizować zmiany w szacunkowych kosztach zaszytych w latach ubiegłych. Przyjmuje wartość większą niż 100%, jeśli zakład ubezpieczeń musiał znaleźć dodatkowe środki na wypłatę odszkodowań lub zwiększenie rezerw poza środkami wynikającymi z ustalonej wcześniej rezerwy szkodowej. Jeżeli wartość wskaźnika nieznacznie przekracza 100%, a w latach poprzednich oscylowała ona wokół 100%, to sytuację taką można uznać za normalną, wynikającą z systematycznego korygowania wysokości rezerw. Niepokój może budzić powtarzająca się co roku wysoka wartość współczynnika (szerzej [Metodologia analizy...]).

Warto dodać, że wartości wskaźników, określających stopę rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, zależą przede wszystkim od średniego okresu rozliczania szkód. W firmie prowadzącej wyłącznie ubezpieczenia majątkowe średni okres rozliczania szkód wynosi tylko kilka miesięcy, wartość wskaźnika powinna się zaś kształtować na poziomie ok. 50%. W ubezpieczeniach pojazdów samochodowych większość szkód rzeczowych jest rozliczana dość szybko, natomiast rozliczenie szkód związanych z obrażeniami ciała (osobowych) może trwać kilka lat. Dlatego też łączny, średni okres rozliczania szkód w ubezpieczeniach komunikacyjnych będzie nieco dłuższy, a wartość wskaźnika może się kształtować w granicach 75-100%. W ubezpieczeniach o długim okresie rozliczania szkód (np. ubezpieczeniach morskich), wartość wskaźnika określającego stopę rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia mieści się zwykle w przedziale od 300 do 400%.

4. Badania i wnioski

W tabelach 1 i 2 są przedstawione policzone wskaźniki dla wybranych ośmiu zakładów ubezpieczeń działu II w latach 1999-2002. Ze względu na brak pewnych danych, z badań wykluczono dwa wskaźniki: „udział wartości rezerwy składek ustalonej metodą indywidualną w rezerwie składek” oraz „stopień wykorzystania rezerw szkodowych”.

Tabela 1. Wskaźniki poziomu rezerw dla zakładów ubezpieczeń działu II w latach 1999-2002

Zakład ubezpieczeń	Wskaźnik 1.1				Wskaźnik 1.2				Wskaźnik 2.1			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
AIG	0,29	0,31	0,26	0,25	0,73	0,99	1,78	2,72	0,32	0,31	0,29	0,34
Commercial Union	0,72	0,82	0,48	0,58	2,58	2,46	1,97	1,65	0,36	0,42	0,53	0,55
Compensa	0,70	0,70	0,77	0,85	0,66	0,65	1,44	1,69	0,40	0,40	0,42	0,49
Inter Polska	0,41	0,78	0,65	0,75	0,67	0,73	2,1	3,42	0,49	0,4	0,43	0,52
Partner	0,88	0,90	0,47	0,67	1,45	2,09	2,06	2,26	0,44	0,43	0,38	0,95
PZU	1,18	1,18	1,07	1,25	1,44	1,48	1,68	1,86	0,39	0,41	0,41	0,43
Warta	1,27	1,40	1,14	1,2	1,55	1,97	1,94	1,96	0,41	0,42	0,4	0,46
Winterthur	0,82	4,68	0,80	0,88	1,36	15,28	12,7	11,02	0,43	0,26	0,18	0,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z [„Monitor Polski” 1999; 2000; 2002; Biuletyn... 2000].

Tabela 2. Wskaźniki poziomu rezerw dla zakładów ubezpieczeń działu II w latach 1999-2002

Zakład ubezpieczeń	Wskaźnik 2.2				Wskaźnik 3.1				Wskaźnik 3.2				Wskaźnik 3.3			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
AIG	0,37	0,34	0,33	0,42	0,5	0,43	0,32	0,41	0,39	0,41	0,29	0,35	0,41	0,59	0,67	1,29
Commercial Union	0,35	0,30	0,47	0,54	3,44	1,04	0,86	0,63	0,40	0,52	0,65	0,62	18,5	6,72	1,77	3,28
Compensa	0,41	0,41	0,47	0,53	0,08	3,61	0,76	0,82	0,35	0,35	0,71	0,93	0,12	5,45	0,69	0,82
Inter Polska	0,43	0,49	0,56	0,69	0,5	0,72	0,74	0,86	0,45	0,37	0,56	0,85	0,61	0,43	0,72	0,37
Partner	0,50	0,49	0,44	0,23	0,37	0,36	0,36	0,46	0,40	0,39	0,42	0,52	0,96	0,59	0,71	0,65
PZU	0,39	0,40	0,41	0,44	0,75	0,78	0,86	0,95	0,73	0,72	0,77	0,82	1,16	1,24	1,42	1,55
Warta	0,44	0,45	0,42	0,48	0,94	0,91	0,92	0,88	0,89	0,85	0,9	0,89	1,40	1,43	1,52	1,52
Winterthur	0,45	0,15	0,13	0,11	0,37	-0,95	1,28	2,39	0,36	0,51	2,42	1,99	0,47	0,55	2,06	4,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z [„Monitor Polski” 1999; 2000; 2002; Biuletyn... 2000].

Aby zanalizować przedstawione w tabelach obliczenia i wysunąć odpowiednie wnioski, należy jeszcze sprawdzić, które z rozpatrywanych zakładów ubezpieczeń funkcjonują na rynku polskim dłużej niż 5 lat, a które krócej.

Tabela 3 zawiera daty pierwszych zawartych polis wybranych do badania zakładów ubezpieczeń.

Tabela 3. Daty sprzedaży pierwszych polis przez wybrane zakłady ubezpieczeń działu II

Zakład ubezpieczeń	Data sprzedaży pierwszej polisy
AIG Polska TU SA	05.02.1991 r.
Commercial Union Polska TU Ogólnych SA	01.11.1991 r.
TU Compensa SA	22.11.1990 r.
TU Inter Polska SA	01.12.1992 r.
TuiR Partner SA	05.09.1996 r.
PZU SA	03.01.1947 r.
TuiR Warta SA	01.09.1920 r.
TU Winterthur SA	01.01.1995 r.

Źródło: [Biuletyn... 2000].

Z tabeli 3 wynika, że poza Winterthurem oraz Partnerem – wszystkie zakłady ubezpieczeń funkcjonują powyżej pięciu lat, licząc od momentu zawarcia pierw-

szej umowy do momentu wyliczenia pierwszych wartości wskaźników, czyli do roku 1999.

W niniejszym artykule policzono wartości siedmiu wskaźników dotyczących poziomu rezerw. Pierwszym badanym wskaźnikiem jest wskaźnik stopy rezerw technicznych. Prawie wszystkie zakłady ubezpieczeń miały wartość tego wskaźnika na poziomie zadowalającym, z wyjątkiem AIG, który miał bardzo niskie wartości tego wskaźnika w całym analizowanym okresie, Inter Polska w roku 1999 oraz Commercial Union w roku 2001. Powodem tak niskich wartości wskaźnika stopy rezerw technicznych w przypadku AIG był bardzo wysoki udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto. Drugim wskaźnikiem z pierwszej badanej grupy jest wskaźnik dotyczący ogólnego stopnia zabezpieczenia płatności odszkodowań i świadczeń. Niepokojące – zbyt niskie – wartości tego wskaźnika odnotowano w latach 1999-2000 dla Compensy oraz Inter Polska. Poza tym większość badanych zakładów ubezpieczeń ma odpowiednią wartość tego wskaźnika, choć odstające wartości miał Winterthur w latach 2000-2002. Duży wzrost wartości tego wskaźnika odnotowano w roku 2000. Jego przyczyną był niewielki wzrost kapitałów własnych, a przede wszystkim – zdecydowany spadek składki przypisanej na udziale własnym (w roku 1999 – 55 458 986,78 zł, natomiast w roku 2000 – 3 074 596,4 zł).

Kolejną grupą analizowanych wskaźników są stopy rezerwy składek. Pierwszym policzonym wskaźnikiem jest stopa rezerwy składek brutto. Wszystkie zakłady ubezpieczeń, poza Winterthurem w latach 2000-2002 oraz AIG w 2001 r., miały wartość tego wskaźnika na zadowalającym poziomie. Drugim analizowanym wskaźnikiem z tej grupy jest stopa rezerwy składek na udziale własnym. Wartości tego wskaźnika są na odpowiednim poziomie w badanych zakładach ubezpieczeń, poza towarzystwem Winterthur (wartości wskaźnika w tym towarzystwie ubezpieczeniowym w latach 2000-2002 były bardzo niskie). Tak duży spadek tego wskaźnika w roku 2000 spowodowany był bardzo dużym spadkiem rezerwy składek na udziale własnym w stosunku do roku 1999 (z 24 795 743,09 zł do 472 637,12 zł).

Ostatnią grupą analizowanych wskaźników są stopy rezerwy składek na niewypłacone odszkodowania. Pierwszym analizowanym wskaźnikiem był wskaźnik stopy rezerwy na odszkodowania niewypłacone brutto. Nieodpowiednią – zbyt wysoką – wartość tego wskaźnika odnotowano w większości badanych zakładów ubezpieczeniowych. Commercial Union w roku 1999 osiągnął bardzo dużą wartość tego wskaźnika, zdecydowanie odbiegając od jakichkolwiek norm. Przyczyną były zbyt niskie rezerwy. Winterthur w roku 2000 osiągnął ujemną wartość tego wskaźnika, na co miała wpływ ujemna wartość składki zarobionej brutto. Towarzystwo ubezpieczeniowe Compensa również w roku 2000 miało wartość tego wskaźnika zdecydowanie odbiegającą od pozostałych. Przyczyną zawyżonych wartości tego wskaźnika w większości zakładów ubezpieczeń był zbyt niski poziom składki zarobionej brutto. Drugim analizowanym wskaźnikiem jest wskaźnik rezerwy na odszkodowania niewypłacone na udziale własnym. Połowa zakładów ubezpieczeń odnotowała zawyżone wartości tego wskaźnika. W PZU powodem takiej sytuacji były zbyt wysokie

rezerwy. W Compensie w latach 2001-2002 powodem był zbyt niski poziom składki zarobionej na udziale własnym, w przypadku Warty – mały udział reasekuratorów w rezerwie, a w Winterthurze – również mała wartość składki zarobionej na udziale własnym. Ostatnim badanym wskaźnikiem jest stopa ostatecznego rozliczenia szkód. Poza Commercial Union we wszystkich analizowanych latach, Compensą w roku 2000 oraz Winterthur w latach 2001-2002, pozostałe wartości wskaźników były na zadowalającym poziomie, choć PZU i Warta miały nieco zawyżone, lecz niewiele odbiegające od prawidłowych wartości. Przyczyną zbyt wysokich wartości tego wskaźnika w większości zakładów ubezpieczeń była zbyt niska wartość odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto.

5. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wynika, że zakłady ubezpieczeń funkcjonujące na rynku polskim charakteryzują się jeszcze pewnymi nieprawidłowościami. Wśród tylko ośmiu zakładów ubezpieczeń, które działają już kilka (a nawet więcej) lat, odnotowano sporo anomalii. Przyczynami takiej sytuacji mogą być: ciągły jeszcze rozwój polskiego rynku ubezpieczeniowego, korzystanie z reasekuracji w niewielkim stopniu, a także zbyt niskie wartości wypłacanych odszkodowań i świadczeń. Ponadto należy podkreślić, iż oceny nadawane odpowiednim wartościom wskaźników przez polski organ nadzoru ustalano na podstawie danych empirycznych, co może oznaczać, że w przyszłości, gdy rynek ubezpieczeniowy będzie już bardziej rozwinięty, przedziały, a wraz nimi nadawane oceny, będą inne dla poszczególnych wskaźników.

Literatura

Biuletyn PUNU za rok 2000.

Metodologia analizy finansowej zakładów ubezpieczeń, PUNU, Wydawnictwo „Edytor” SA.

„Monitor Polski B” za rok 1999.

„Monitor Polski B” za rok 2000.

„Monitor Polski” za rok 2002.

Monkiewicz J. (red.), *Podstawy ubezpieczeń*, Poltext, Warszawa 2000.

Monkiewicz J., Gąsioriewicz L., Hadyniak B. *Zarządzanie finansami ubezpieczeń*, Poltext, Warszawa 1999.

Sangowski T. (red.), *Rating jako narzędzie oceny zakładu ubezpieczeń*, Wydawnictwo „Bonami”, Poznań 2000.

Sangowski T. (red.), *Vademecum ubezpieczeń gospodarczych*, Wydawnictwo SAGA Printing, Poznań 2000.

ANALYSIS OF TECHNICAL RESERVES IN NON-LIFE INSURANCE COMPANIES

Summary

Technical reserves are very important part in management finance in all insurance companies.

The one of the basic technical operation in each insurance company is calculating technical reserves on the right level. Technical reserves influence to financial standing, solvency margin and premium rate.

The paper presents the selection of ratios characterizing technical reserves of the non-life insurance companies in the Polish market.